

INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM A KRÍZOVÉ SITUÁCIE NA LETISKU

Luboš SOCHA*, Denisa VARGOVÁ, Peter HANÁK

Katedra manažmentu leteckej prevádzky, Letecká fakulta, Technická univerzita v Košiciach, Rampová 7, 041 21 Košice

Vladimír SOCHA

ČVUT, Fakulta dopravní, Horská 3, Praha

**Hlavný autor.* E-mail: lubos.socha@tuke.sk

Abstrakt: Článok sa zaoberá problematikou využitia integrovaného záchranného systému pri riešení krízových situácií na letisku. Charakterizuje Integrovaný záchranný systém a jeho jednotlivé prvky, vymedzuje úlohy jeho základných zložiek a úlohy koordinačného strediska. Ďalej sa zaoberá núdzovým plánom letiska a potenciálnymi hrozbami, ktoré na letisku môžu vzniknúť.

Kľúčové slová: integrovaný záchranný systém; letisko, krízový plán, koordinačné stredisko

1. ÚVOD

Potreba vytvorenia Integrovaného záchranného systému vyplynula z komplexného prístupu k riešeniu krízových situácií rôznymi záchrannými zložkami a ich koordinovanom postupe pri ich efektívnom riešení. Integrovaný záchranný systém má svoju oporu v legislatíve Slovenskej republiky a to najmä v zákone o integrovanom záchrannom systéme č. 129/2002 Z.z.. Poslaním integrovaného záchranného systému je pomoc obyvateľom krajiny v prípade živelných pohrôm, havárií a katastrof, ktoré svojou nepredvídateľnosťou predstavujú hrozbu pre majetky a životy ľudí. V súčasnej dobe je potrebné vytvárať predpoklady pre skvalitnenie ochrany obyvateľov posilnením IZS a to tak, že je dôležité využívať jeho vysoko odborné kapacity a možnosti pri krízovom riadení v rámci bezpečnosti štátu. [2] Fungovanie samotného IZS sa zakladá na spolupráci dvoch zložiek, ktorými sú koordinačné stredisko a záchranné zložky integrovaného záchranného systému.

2. ORGANIZÁCIA INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU

V Integrovanom záchrannom systéme[3] pôsobia orgány štátnej a verejnej správy ako sú ministerstvá, krajské a okresné úrady a ďalej jednotlivé záchranné zložky. Metodicky riadi a koordinuje plnenie úloh na úseku integrovaného záchranného systému na území kraja okresný úrad v sídle kraja. Zároveň zriaďuje koordinačné stredisko, utvára technické podmienky na činnosť koordinačného strediska a spolupodieľa sa na vypracúvaní koncepcie organizácie a rozvoja integrovaného záchranného systému. .

2.1. Koordinačné stredisko

Koordinačné stredisko je zriaďované príslušným okresným úradom a zabezpečuje príjem, spracovanie a vyhodnotenie tiesňových volaní na linke tiesňového volania, zabezpečuje hlasový a dátový prenos informácií telekomunikačnými sieťami a telekomunikačnými zariadeniami s operačnými strediskami tiesňového volania v územnom obvode kraja, s ostatnými koordinačnými strediskami, s ministerstvom a s ministerstvom zdravotníctva; ak v územnom obvode kraja nie je zriadené operačné stredisko tiesňového volania, s operačným strediskom tiesňového volania určeného ministerstvom. Koordinačné stredisko vypracúva plán poskytovania pomoci a vedie prehľad o silách a

prostriedkoch záchranných zložiek integrovaného záchranného systému a ich zásahových obvodoch. V prípade pátrania po lietadlách alebo poskytovania pomoci pri leteckej nehode spolupracuje s orgánmi zodpovednými za pátranie po lietadlách a záchranu ľudských životov. [4] Ak na zásah nepostačujú vlastné sily a prostriedky; koordinačné stredisko vyžaduje prostredníctvom ministerstva pomoc záchranných zložiek integrovaného záchranného systému z iného kraja.

Koordinačné stredisko vyzýva alebo vydáva pokyny príslušnej základnej záchrannej zložke na vykonanie zásahu, presmerováva tiesňové volanie na príslušné operačné stredisko tiesňového volania, dispečerské pracovisko alebo operačné stredisko Policajného zboru.

Koordinačné stredisko v prípade nebezpečenstva vzniku mimoriadnej udalosti zabezpečuje varovanie obyvateľstva, ak tak nevykonali zákonom určené právnické osoby alebo fyzické osoby.

2.2. Linka tiesňového volania

Na privolanie záchranných zložiek integrovaného záchranného systému v tiesni sa zriaďuje vo verejnej telekomunikačnej sieti jednotné európske číslo tiesňového volania 112. Zriadenie linky tiesňového volania 112 v koordinačných strediskách zabezpečuje Telekomunikačný úrad Slovenskej republiky. [5] Prevádzku linky tiesňového volania 112 zabezpečuje poskytovateľ verejnej telekomunikačnej služby.

2.3. Záchranné zložky integrovaného záchranného systému

V integrovanom záchrannom systéme pôsobia základné záchranné zložky, ostatné záchranné zložky a útvary Policajného zboru.

Základné záchranné zložky poskytujú bezodkladne odbornú, zdravotnú, technickú a ďalšiu potrebnú pomoc v tiesni na základe pokynov koordinačného strediska alebo operačného strediska tiesňového volania, pričom sú na tento účel vybavené technickými a vecnými prostriedkami. Medzi základné záchranné zložky patrí:

- ❑ Hasičský a záchranný zbor, [6] ktorý bol zriadený 1. apríla 2002 zákonom č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbore. Zbor je podriadený ministrovi vnútra Slovenskej republiky. Prezídium HaZZ je útvaram Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, ktorý má za úlohu ochranu pred požiarmi, v oblasti ústredného riadenia a kontroly prípravy vykonávania povodňových záchranných prác a vo vymedzenom rozsahu sa podieľa na plnení úloh integrovaného záchranného systému. Na čele prezídia je prezident zboru, ktorý ho riadi a zodpovedá za jeho činnosť.
- ❑ Poskytovatelia záchrannej zdravotnej služby [7] na území Slovenskej republiky sa riadia podľa pokynov koordinačného strediska a taktiež operačného strediska. Tieto strediská sa riadia zákonom č. 579/2004 Z. z. o záchrannej zdravotnej službe. V ich kompetencii je zabezpečovať odbornú prípravu zamestnancov, uchovávať zvukové záznamy z tiesňovej linky. Poskytovatelia záchrannej zdravotnej služby poskytujú prvú pomoc obyvateľom v núdzi.
- ❑ Kontrolné chemické laboratória civilnej ochrany sú pracoviskami, ktoré patria pod úrad civilnej ochrany ministerstva vnútra Slovenskej republiky. Riešia otázky ohľadom zabezpečenia ochrany krajiny a obyvateľov proti účinkom nebezpečných látok. [8]
- ❑ Horská záchranná služba [9] riadi zákonom č. 544/2002 Z. z. o Horskej záchrannej službe. Jej pôsobnosť je vo väčšine prípadov v horských oblastiach, v jaskyniach. Predmetom činnosti tejto služby je najmä vykonávanie záchrannej činnosti pri zachraňovaní osôb v spolupráci s leteckou záchrannou službou, zabezpečuje opatrenia, ktoré súvisia s lavínovým nebezpečenstvom, taktiež sa podieľajú na pátraní po nezvestných osobách. Horská záchranná služba v rámci integrovaného záchranného systému spolupracuje s ostatnými zložkami.

- Banská záchranná služba. Hlavné úlohy tejto služby spočívajú najmä v záchrane baníkov, ktorí sú ohrození alebo pri nehodách v baniach. Pri priamej nehode záchranári vynášajú osoby z ohrozených priestorov. Ich práca nie je len v podzemí ale aj na povrchu ale hlavnou úlohou je záchrana ľudských životov ale aj majetku pri nehodách, poskytujú prvú pomoc v podzemí. Vykonávajú prácu v zdraví škodlivom prostredí, rizikové práce. Činnosť banskej záchrannej služby definuje zákon Slovenskej národnej rady č. 51/1988 Zb. o banskej činnosti, výbušnínach a štátnej banskej správe. [10]

Ostatné záchranné zložky poskytujú odbornú, zdravotnú, technickú a ďalšiu potrebnú pomoc v tiesni na základe vyzvania koordinačným strediskom alebo operačným strediskom tiesňového volania, alebo na základe pokynu svojho dispečerského pracoviska, oznamujú na vyžiadanie koordinačnému stredisku údaje o svojich silách a prostriedkoch, ktoré môžu poskytnúť na zásah, a údaje o spôsobe svojej aktivizácie pre potreby vypracovania plánu poskytnutia pomoci a pre prípad vyzvania na zásah,. Ďalej vykonávajú opatrenia súvisiace s ich začlenením do informačnej a komunikačnej siete integrovaného záchranného systému vrátane zabezpečovania spojovacích prostriedkov. Medzi ostatné záchranné zložky patria:

- Ozbrojené sily Slovenskej republiky
- mestské a závodné hasičské zbory a útvary
- pracoviská vykonávajúce štátny dozor alebo činnosti podľa osobitných predpisov,
- jednotky civilnej ochrany
- mestská polícia,
- Slovenský Červený kríž,
- iné právnické osoby a fyzické osoby, ktorých predmetom činnosti je poskytovanie pomoci pri ochrane života, zdravia a majetku

Útvary policajného zboru sa podieľajú sa na poskytovaní bezodkladnej pomoci v tiesni v rozsahu úloh Policajného zboru na základe pokynov operačného strediska Policajného zboru. Útvary policajného zboru vykonávajú organizačné, technické a ďalšie opatrenia súvisiace s ich pôsobením v integrovanom záchrannom systéme a na tento účel sa vybavujú technickými a vecnými prostriedkami.

3. RIEŠENIE KRÍZOVÝCH SITUÁCIÍ NA LETISKU

S krízovým riadením sa spája vytvorenie jednotných postupov pri riešení krízových situácií. V prípade vzniku situácie musí každý zamestnanec jednoznačne reagovať na hrozby alebo na dané možnosti ohrozenia, preto je v každom podniku vytvorený dokument, ktorý spája postupy ochrany a bezpečnosti.

3.1 Núdzový plán letiska

Na letisku sa pre riešenie krízových situácií spracováva núdzový plán letiska. Ten by mal zabezpečovať včasnú reakciu na hrozbu mimoriadnej krízovej udalosti. Musí zabezpečovať opatrenia na zaistenie bezpečnosti, ochrany života pred následkami hrozieb, taktiež by mal obsahovať informovanosť. Cieľom núdzového plánu je minimalizovať následky mimoriadnych udalostí na životoch ľudí. [11] Samotný núdzový plán slúži pre všetkých zamestnancov, či už danej organizácie alebo letiska, aby sa minimalizovali následky mimoriadnych udalostí a taktiež je potrebný pre všetky zložky na letisku aby vyriešili mimoriadne udalosti, ktoré sa stali na letisku alebo v jeho blízkosti. Núdzový manažment, ktorého súčasťou sú zodpovedné osoby a čiže zamestnanci letiska, kontrolujú, riadia činnosti, ktoré sú spojené s odstraňovaním následkov mimoriadnych udalostí. Dané postupy, ktoré sú súčasťou núdzového plánu sa precvičujú a hľadajú sa prípadne nedostatky v jeho efektívnom využívaní.

Okrem núdzového plánu, ktorý je na letisku jedným z najdôležitejších dokumentov, sa nachádzajú v databáze aj iné druhy krízových plánov. Tieto plány sa viažu na určité krízové situácie, ktoré môžu nastať na letisku alebo v jeho blízkom okolí. Za krízové situácie na ktoré sú spracované krízové plány a postupy sú považované – Únos lietadla, hrozba bombového útoku, činy protiprávneho zasahovania.

3.2 Personál letiska a vznik krízových situácií

Každý zamestnanec letiska je povinný v prípade zistenia krízovej alebo mimoriadnej situácie informovať stálu službu policajného zboru o situácii a zodpovedného zamestnanca oddelenia bezpečnosti kamerového systému alebo svojho nadriadeného vedúceho zamestnanca. Ďalej musí informovať letiskový dispečing letiska alebo ohlasovňu požiarov ak ide o požiar lietadla alebo objektu letiska. Organizácia systému letiska hovorí aj o kompetenciách letiskového dispečingu. Zamestnanec tohto oddelenia je riadiacou zložkou pre všetkých ostatných zamestnancov. [11]

V prípade hrozby sú na letisku vyhlasované tieto signály:

Alex

Tento signál sa používa ak sa jedná o únos lietadla únoscami z iného štátu ale pristávajú na území Slovenskej republiky. Informácia môže byť podávaná štátnym orgánom prostredníctvom letových prevádzkových služieb.

Bomba

Týmto signálom sa vyhlasuje, ak je zistená prítomnosť výbušniny alebo je v bezprostrednom ohrození bombového útoku letisko alebo areál letiska. Taktiež sa tento signál vyhlasuje ak je zistená výbušnina v batožine cestujúceho alebo je výbušnina nájdená na palube lietadla

Únos

Signál únos je vyhlásený v prípade únosu lietadla z odbavovacej plochy letiska, pričom sa cestujúci na palube lietadla na stojisku stanú rukojemníkmi. Ide o lietadlo, ktoré sa nachádza na území Slovenskej republiky.

V prípade vyhlásenia niektorého z uvedených signálov, sú realizované príslušné opatrenia v súlade s vypracovanými krízovými postupmi. Každý zamestnanec letiska je pravidelne školený, ako v takom prípade z hľadiska svojho pracovného zaradenia a pracovnej pozície postupovať a ako sa správať.

4. ZÁVER

Riziko vzniku leteckého incidentu alebo leteckej nehody je v prípade leteckej dopravy vždy aktuálne. Pri odstraňovaní ich následkov sú využívané jednotlivé zložky integrovaného záchranného systému. Pre ich efektívne využitie sú vytvárané na letiskách krízové plány a postupy, ktoré sa v prípade potreby využívajú. Na overenie ich efektívnosti a zároveň aj dosiahnutia optimálnej súčinnosti jednotlivých zložiek integrovaného záchranného systému sú plánované a v pravidelných časových intervaloch na letiskách aj vykonávané praktické nácviky riešenia modelových situácií potenciálnych hrozieb. .

Referencie

- [1] Roth, R., 2009. *Integrate rescue system as part of the Slovak republic security system. In: The science for population protection, Vol.1.* Dostupné z: <http://www.population-protection.eu/prilohy/casopis/6/42.pdf>
- [2] Zákon č.129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme v znení neskorších predpisov
- [3] Zákon č. 143/1998 Z. z. o civilnom letectve (letecký zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

- [4] Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o *civilnej ochrane obyvateľstva* v znení neskorších predpisov
- [5] Zákon č. 195/2000 Z. z. o *telekomunikáciách* v znení zákona č. 308/2000 Z. z.
- [6] Zákon č. 315/2001 Z. z. o *Hasičskom a záchrannom zbore* v znení neskorších predpisov
- [7] Zákon č. 579/2004 Z. z. o *záchrannej zdravotnej službe* v znení neskorších predpisov
- [8] *Kontrolné chemické laboratória civilnej ochrany*. Dostupné z: <http://civilnaochrana.mescharova.eu/jednotky-co/kontrolne-chemicke-laboratoria-civilnej-ochrany>
- [9] Zákon č. 544/2002 Z.z. o *Horskej záchrannej službe* v znení zmien a dodatkov k 15.11.2015
- [10] Zákon Slovenskej národnej rady č. 51/1988 Zb. o *banskej činnosti, výbušnínach a štátnej banskej správe*
- [11] Organizačná norma 27- *Činnosť bezpečnostných a prevádzkových zložiek Letiska Košice po vyhlásení signálu*